Úvod do korpusové lingvistiky 6

MLUVENÉ KORPUSY
PRAHA – BRNO - OLOMOUC

Korpusy dostupné z ČNK

- Synchronní mluvené korpusy
- Řada ORAL
- Specializované (mluvčí Prahy a Brna)
- Schola

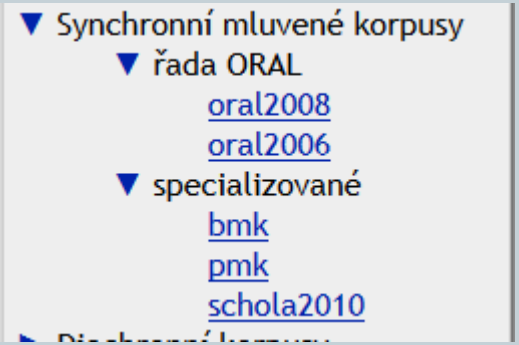

Rozsah a synchronnost mluvených korpusů

Korpusy mluveného jazyka (synchronní)					
korpus	**velikost (počet slov)**	**lemmatizace**	**morfologické značky**	**rok zveřejnění**	**charakteristika korpusu**
ORAL2013	2,79 mil	NE	NE	2013	reprezentativní korpus neformální mluvené češtiny
ORAL2008	1 mil	NE	NE	2008	sociolingvisticky vyvážený korpus neformální mluvené češtiny
ORAL2006	1 mil.	NE	NE	2006	korpus neformální mluvené češtiny
SCHOLA2010	790 000	NE	NE	2010	korpus vyučovacích hodin
PMK	675 000	NE	NE	2001	Pražský mluvený korpus: přepis nahrávek pražské mluvy z 90. let 20. století
BMK	490 000	NE	NE	2002	Brněnský mluvený korpus: přepis nahrávek brněnské mluvy z 90. let 20. století

PMK

- **Pražský mluvený korpus** (PMK) je prvním korpusem mluvené češtiny a zachycuje autentickou mluvenou češtinu, hlavně obecnou a tématicky nespecializovanou, resp. neomezovanou, z oblasti Prahy a jejího okolí. Vzhledem k centrálnímu a jedinečnému postavení Prahy tu jazykově dochází k velkému míšení lidí ze všech oblastí ČR a obraz jejího jazyka má tudíž do značné míry celonárodní povahu; z Prahy vychází také nejvýznamnější mediální ovlivnění celé země. Magnetofonové nahrávky (v počtu 304), které jsou plně anonymní a byly postupně přepisovány do počítače, pocházejí z let 1988-1996 a odrážejí tedy jazyk jak konce předchozího společenského období tak začátek nového.

BMK

- **Brněnský mluvený korpus** (BMK) je v rámci ČNK prvním korpusem mluvené češtiny z oblasti Moravy. Zaznamenává autentickou tematicky nespecializovanou mluvu města Brna. BMK je elektronickým přepisem 250 anonymních magnetofonových nahrávek z let 1994-1999 zachycujících 294 mluvčích.
- Značná pestrost brněnské mluvené češtiny odráží složitost sociální struktury velkoměsta, ústřední postavení Brna v rámci Moravy (dochází zde k míšení obyvatel z celého dosud nářečně diferencovaného regionu) a dále teritoriální blízkost k jazykovému území vlastních Čech. V běžné mluvě Brňanů se prolíná zejména středomoravský interdialekt s pronikající obecnou češtinou (s níž se v řadě rysů tradiční dialekt okolí města shoduje), v oblasti slovní zásoby jsou patrny relikty někdejšího soužití brněnské češtiny s německým jazykem a vliv brněnského slangu (hantecu). Mluvený jazyk v Brně reflektuje také celomoravskou tendenci širšího funkčního využití češtiny spisovné.

ORAL2006

- Mluvený korpus **ORAL2006** je v pořadí třetím mluveným korpusem, který je dostupný v rámci projektu Český národní korpus. Zachycuje mluvenou češtinu z celé oblasti českých nářečí v užším slova smyslu. Jedná se o přepis 221 nahrávek z let 2002 - 2006. Všechny nahrávky vznikaly v neformálních situacích, to znamená, že se mluvčí vzájemně znali a měli k sobě přátelský vztah. Celkem bylo nahráno 6 693 minut, tj. asi 111 a půl hodiny, a v jejich rámci zaznamenáno 1 000 798 slov od 754 mluvčích.

ORAL2008

- Korpus **ORAL2008** představuje v rámci projektu Český národní korpus v pořadí již čtvrtý korpus mluvené češtiny. Zachycuje stejně jako ORAL2006 mluvu ve výhradně neformálních situacích. Jde však o první mluvený korpus ÚČNK, který je plně vyvážený v základních sociolingvistických kategoriích mluvčích (pohlaví, věková skupina, výše dosaženého vzdělání a oblast pobytu v dětství). Korpus ORAL2008 vychází ze stejné materiálové základny jako ORAL2006, avšak žádný z přepisů zařazených do korpusu ORAL2008 nebyl použitý v korpusu ORAL2006.

ORAL2008

- Korpus je sestaven z přepisů 297 nahrávek, které byly v letech 2002-2007 pořízeny na různých místech po celém území Čech (tj. ne Česka). Zachycují autentickou mluvenou češtinu v přirozeném prostředí na území tradičně vymezovaném jako oblast českých nářečí v užším smyslu. Vzhledem k postupu nivelizačních procesů jde v projevech nejčastěji o obecnou češtinu a její regionální varianty. Všem nahrávkám je společné to, že byly pořízeny výhradně v neformálních situacích, mluvčí se vzájemně znali a měli k sobě přátelský vztah. Mluvčí nebyli předem informováni o účelu nahrávání, ten jim byl sdělen až po ukončení nahrávání. Všichni následně souhlasili s použitím nahrávky pro potřeby Českého národního korpusu. Nahrávky pro ORAL2008 představují 6 883 minut, tj. necelých 115 hodin, a v jejich rámci byly zaznamenány projevy 995 mluvčích. Celý korpus zahrnuje 1 000 097 slov.

ORAL2013

- Korpus ORAL2013 se skládá z **835 nahrávek** z let **2008–2011** a obsahuje **2 785 189 textových slov**, tj. celkem **3 285 508 pozic**; v sondách vystupuje celkem **2 544 mluvčích**, z toho **1 297 unikátních**. Nahrávky byly pořizovány v Čechách, na Moravě i ve Slezsku, jejich celková délka je **17 471 minut**, tj. téměř 300 hodin.

SCHOLA2010

- Řešitelem korpusu SCHOLA2010 je v rámci výzkumného záměru MSM 0021620825 (Jazyk jako lidská činnost, její produkt a faktor) **Ústav českého jazyka a teorie komunikace (ÚČJTK) UK FF**. Jedná se o sociologicky i didakticky jedinečný korpus, protože vychází ze školního prostředí a zaznamenává mluvený jazyk vyučovacích hodin (především standardních vyučovacích hodin s délkou cca 45 min.). Uživatelům se nabízí jazykový materiál, v němž je zachycena mluva učitelů i žáků během vyučování. Zatím je to jediný veřejně přístupný korpus tohoto typu. Uvedený korpus se od ostatních mluvených korpusů zveřejněných v Českém národním korpusu (ČNK) liší také tím, že obsahuje mluvu dětí a mládeže.

SCHOLA2010

- Korpus SCHOLA2010 tvoří **204 přepisů nahrávek vyučovacích hodin**, pořízených v letech **2005–2008**. Sondy pocházejí z různých míst České republiky, viz oddíl Statistiky ke korpusu Schola2010. 131 nahrávek bylo nahráno ve středočeské nářeční oblasti, 57 nahrávek ve východomoravské nářeční oblasti (vymezení nářečních oblastí se opírá o pojetí Běličovo, *Nástin české dialektologie*, 1972, a o členění nářečních oblastí v Českém jazykovém atlasu, 1992–2005, viz mapa nářečních oblastí podle ČJA), jde tedy i o teritoriálně různorodý jazykový materiál.

Korpus vyučovacích hodin SCHOLA2010

- Zastoupení dle vyučovacích předmětů

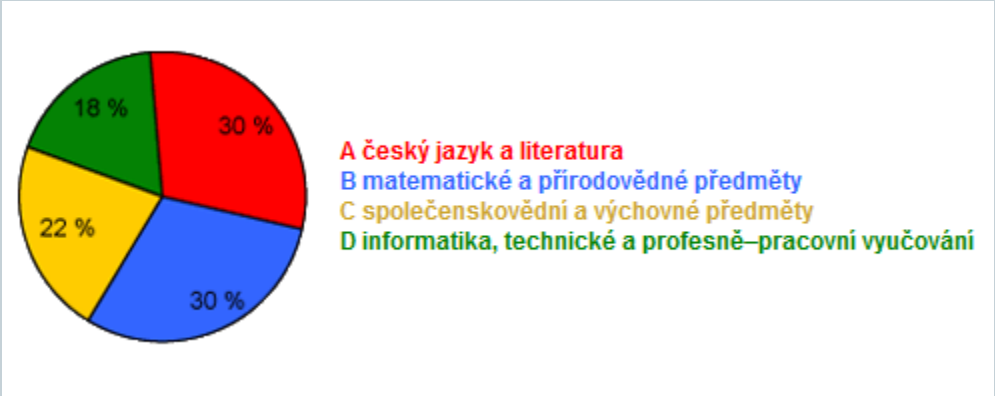

Zásady přepisu

- pravopis a přepis x fonetický přepis
- interpunkce „pauzová“
- pravopis i-y
- pravopis ě
- délka vokálů
- asimilace znělosti
- zdvojené souhlásky
- artikulační asimilace
- cizí slova a propria
- přitákání, odmítnutí, smích, komentáře, nesrozumitelné úseky, překryvy

Sociolingvistické značkování

- pohlaví
- věk
- vzdělání
- teritoriální zařazení

Ochrana poskytovatelů

- prohlášení dovolující uveřejnění nahrávky za stanovených podmínek
- vynechání veškerých údajů, přes něž by bylo možné „vysledovat“ hovořící (jména, adresy, tel. čísla, …)

Olomoucký mluvený korpus

- Projekt dr. P. Pořízky UPOL
- foneticky přepsané texty
- http://korpling.webnode.cz/olomoucky-mluveny-korpus/
- Pořízka, P.: *Olomoucký mluvený korpus – stav, metodologie, charakteristika*. In: Štícha – Fried: *Grammar and Corpora / Gramatika a korpus 2007*. Praha, Academia 2008, s. 191–198. ISBN 978-80-200-1634-8
- Pořízka, P.: *Anotace orálních korpusů. Olomoucký mluvený korpus jako model*. In: Kopřivová – Waclawičová (eds.): *Čeština v mluveném korpusu*; řada Studie z korpusové lingvistiky ÚČNK, Praha, NLN 2008, s. 177–189. ISBN 978-80-7106-982-9
- **http://www.linguistik-online.de/38_09/porizka.html**

Publikace

Čeština v mluveném korpusu

Marie Kopřivová a Martina Waclawičová

Ke značkování mluvených korpusů

- HLAVÁČKOVÁ, Dana a Klára OSOLSOBĚ. Morfologické značkování mluvených korpusů, zkušenosti a otevřené otázky. Kopřivová, Marie, Waclawičová, Martina. In *Čeština v mluveném korpusu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny/ Ústav Českého národního korpusu, 2008. s. 105-114, 10 s. ISBN 978-80-7106-982-9.

Publikace

Morfologie mluvené češtiny: Frekvenční analýza

Jitka Šonková

Tento svazek podává první soustavnou charakteristiku skloňování a časování v mluvené češtině. Studie vychází z kvantitativní analýzy Pražského mluveného korpusu, tvořeného přepisy více než 304 nahrávek z Prahy a okolí, a zaměřuje se především na konkurenci spisovných a nespisovných tvarů v běžné komunikaci českých mluvčích.

Šonková, J.: Morfologie mluvené češtiny: Frekvenční analýza. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008.
ISBN 978-80-7106-956-0